

GRO FOLLO

Samarbeid for skogeiere

FORSKNINGSGLIMT NR 2/2011

Bygdeforskning

NORSK SENTER FOR BYGDEFORSKNING (Bygdeforskning) er en forskningsstiftelse som ble etablert i 2001. Bygdeforskning som forskningsmiljø har imidlertid eksistert siden 1982 under ulike organisasjonsformer. Bygdeforskning har samarbeidsavtaler med Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og er lokalisert ved universitetsområdet på Dragvoll i Trondheim.

Bygdeforskning er et nasjonalt senter med oppgave å ta vare på og utvikle en teoretisk og metodisk grunnleggende forskningskompetanse innen bygdesosiologi og flerfaglige bygdestudier.

Bygdeforskning skal utføre samfunnsvitenskapelig forskning og bidra med ny innsikt til kunnskapsallmenningen. Dette gir også et forskningsmessig grunnlag for å gi råd og delta i samfunnsdebatten. Bygdeforsknings kjernevirksomhet er knyttet til flerfaglige bygdestudier.

Bygdeforskning utfører forskning på følgende områder:

- **Lokalsamfunn, bygdeliv, kultur:** Sentralt står utviklingstrekk og fenomen knyttet til endringsprosesser og nye tilpasninger i bygdesamfunn. Forskningsaktiviteten omfatter blant annet levkår, velferd, forvaltningsstruktur, tjenestetilbud, mobilitet og ulike aspekter ved forholdet bygd og by.
- **Ressursforvaltning, miljø, landskap:** Sentralt står prosesser knyttet til bruk, vern og forvaltning av natur, kulturlandskap og kulturarv i fjell-, innland- og kystområder. Forskningsaktiviteten omfatter blant annet kommersialisering av naturbaserte ressurser, bruk og vern, klimautfordringer, politikk og forvaltning.
- **Næringsutvikling, landbruk, verdikjeden for mat:** Sentralt står endringer i tradisjonelt jord- og skogbruk og verdikjedene for mat og fiber. Forskningsaktivitetene omfatter økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser av endring og innovasjon. Det inkluderer blant annet nye næringer, nye organisasjonsformer, forbrukstrender, rekruttering, klimatilpasninger, forvaltning og politikkutforming.

Samarbeid for skogeiere

De norske, personlige skogeierne skal sammen virkeliggjøre de politisk fastsatte og ambisiøse

målene for skogen. De er mange, små og skal levere mye. Er samarbeid løsningen?

NOEN FAKTA :

- I Norge er det 112 816 personlig eide skogeiendommer (2008).
- Gjennomsnittsstørrelsen er ca. 450 dekar produktiv skog.
- Inntekter fra skogbruket utgjør en minimal del av skogeieres inntekter. De ca. 25 400 personlige skogeierne med positiv næringsinntekt fra skogbruket i 2007, hadde en gjennomsnittlig skogbruksinntekt på 34 000kr.
- En synkende andel av skogeiendommene drives i kombinasjon med jordbruk. Mens 62% drev i kombinasjon i 1979, gjorde 31% det i 2008.

Personlige skogeiere eier skog som enkeltpersoner. De og upersonlige skogeiere (eksempelvis selskaper) omtales som private skogeiere.

Det er et motsetningsforhold: På den ene siden, de mange, små skogeiendommene og store ulikheter i Hvermansen-skogeiernes skogbrukskompetanse; på den andre siden, skogbruket skal ifølge norsk skogpolitikk bidra i klimaproblematikk, bevaring av biologisk mangfold, verdiskaping og opprettholdelse av levende bygder. Og det skal skogbruket gjøre samtidig som offentlig skogbruksforvaltning er bygd ned og lite er gjort for å justere eiendomsstrukturen.

Kystskogbruket har særlige utfordringer. Fylkene fra og med Rogaland til og med Finnmark har omtrent like mange skogeiendommer som innlandsfylkene, men gjennomsnittseiendommen er mindre, teigblanding mer utbredt, kulturen for skogbruk dårligere utviklet — og nå er fylkenes store areal med skogreist skog snart hogstmoden. For å se hva som kan gjøres, har Prosjekt Kystskogbruket fått etablert følgeforskningsprosjektet "Fra ti til en — eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket" (2009–2013).

I prosjektet følger forskerne fire forsøk på å få til samarbeid for skogeiere. De fire forsøkene (feltprosjekt) er Feios-prosjektet i Sogn og Fjordane, Ørstaskogen i Møre og Romsdal, Skogringene i Levanger og Frosta samt Sørsivegen, begge i Nord-Trøndelag.

MANGT KAN OPPNÅS

Når aktørene som forsøker å få til samarbeid blir intervjuet for første gang i 2010, ser de for seg at mye kan oppnås med eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere. Overordnet alt annet er økt skogbruksaktivitet og -interesse. For øvrig nevner aktørene 30 mer spesifikke ting som kan oppnås, eksempelvis økt økonomisk netto til skogeier, skogeiere som aktiverer hverandre, det å få tatt landskaps hensyn og tømmerforhandleres bedre mulighet for langtidsplanlegging av drifter.

BRYLLUPSDAGER

Våren 2010 ser aktørene på hverandre med velvilje øyne. Når de blir spurt om noe kunne vært gjort annerledes i samarbeidet dem imellom, er det fremtredende svaret "nei". En har et felles om enn noe utydelig mål, og en sterk interesse for å få til det en har satt seg fore. Den gjensidige velvilligheten dekker noe over to tema: Er fremdriften god nok? Evner kommunen, som førstelinjetjenesten for skogbruk i det offentlige apparatet, å tilfredsstille fordringene om at den spiller en vesentlig rolle for å få til eiendoms-overbyggende samarbeid for skogeiere?

DIALOGEN MED SKOGEIERNE

Aktørenes fortellinger avdekker at dialogen med skogeierne er høyt prioritert, men også utfordrende. Aktørene beretter fra en situasjon hvor det ikke er avklart om skogeiere slutter seg til eiendomsoverbyggende samarbeid. Skogeierne har imidlertid ikke reagert negativt på aktørenes fremstøt. Aktørene synes å søke mot en bestemt kvalitet i kommunikasjonen med skogeierne: En kommunikasjon som er toveis, med jevnbyrdige posisjoner, og en som er spesifikt tilpasset den enkelte skogeier.

DET MÅ GÅ NOE TID

Dialogen med skogeierne fordrer at aktørene må bruke noe tid på denne delen av arbeidet. Ifølge noen aktører må det imidlertid også gå noe tid. Som en aktør påpeker, en må ha respekt for de mentale prosessene en må sette i gang hos skogeierne. En må la tiden arbeide for å få dem mest mulig motivert og klar til eventuelt å gå et skritt videre. Vektleggingen av skogeierdialogen har betydning for feltprosjektens fremdrift: Jo mer dialogen krever og jo mer aktørene må investere i den, jo saktere vil fremdriften kunne være.

FRA SKOGEIERNES SIDE

Skogeiere ble intervjuet første gang i 2011. Hva de forteller, varierer fordi skogeiersamarbeidene i de fire feltprosjektene er forskjellige. Fire innsikter kan vi imidlertid formidle. (i) Aktørene må informere skogeierne om det de selv gjør for å få til skogeiersamarbeidet. Det må skje noe, og informasjonen om det opprettholder skogeierens interesse for skogeiersamarbeid. (ii) Det finnes skogeiere som hungrer etter skogbrukskunnskap, etter en relasjon til en fagperson i skogbruk. De kan være en særskilt gruppe å spille på for aktørene. (iii) Aktørene må velge sine ord med omhu når de ovenfor skogeierne snakker frempå om skogeiersamarbeid. "Forvaltnings-samarbeid" og "samarbeid om forvaltning" synes bedre enn "felles forvaltning". (iv) Det kan være lurt av aktørene å splitte opp arbeidsprosessene sine i små etapper. En kan ta en delprosess av en større prosess, brette ut mulighetene som denne delprosessen har, la skogeierne tenke på det, få opp betenkeligheter, så et – mulig – steg til.

I forskningsforstand kan et mislykket forsøk på å få til samarbeid for skogeiere gi like verdifull informasjon som de vellykkede forsøkene. I så måte forutsetter ikke forskningen at feltprosjektene lykkes i sine forsøk på å få til skogeiersamarbeidene. "Fra ti til en" skal ende opp med å beskrive forhold som fremmer og hemmer bruk av eiendomsoverbyggende samarbeid, vurdere nytten og omkostningene ved slikt samarbeid, og utlede de praktiske løsningene og betydningen for norsk skogbrukspolitik.

I følgeforskningen inngår gjentatte intervju-runder med skogeiere og aktører som forsøker å få til skogeiersamarbeid, spørreundersøkelse blant skogeierne, tilbakemeldinger fra datainnsamlingene til aktørene, og åpne samlinger for aktørene, skogeierne og andre. "Aktører" kan

være prosjektleder for et feltprosjekt, kommunal skogbruksansvarlig, skogbruksleder, styreleder i skogeierlag, representant for fylkesmannen, etc. Funn fra forskningen publiseres fortløpende, men endelige resultater kommer i 2013.

Prosjektet "Fra ti til en" er finansiert av Norges forskningsråd, forskningsmidlene over jordbruksavtalen og skognæringen i kystskogbruksfylkene. Prosjektet har ei styringsgruppe med Kjersti Kinderås, fylkesskogsjef i Nord-Trøndelag, som leder.

FORSKERNE SOM ER TILKNYTTET PROSJEKTET

GRO FOLLO er forsker II ved Norsk senter for bygdeforskning, og prosjektleder for "Fra ti til en". Hun har doktorgrad i antropologi fra NTNU med tema om forvaltningsaktive skogeiere. Mye av Follos forskning har vedrørt norsk skogbruk. Hun har gjerne et kjønnsperspektiv i forskningen. gro.follo@bygdeforskning.no

Andre som deltar på prosjektet er Reidar Almås.

Forskningspartnere fra Norsk institutt for skog og landskap (Bernt-Håvard Øyen og Birger Vennesland).

NOEN PUBLIKASJONER OM SKOGBRUK OG SKOG FRA BYGDEFORSKNING:

*Noen publikasjoner om skogbruk og skog fra Bygdeforskning
'Fra ti til en' — følgeforskningens første notat, fra aktørene som arbeider
for å få til eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere. N-11/10 Gro Follo*

*Eiendomsoverbyggende samarbeid i skogbruket
— en kartlegging. R-1/10 Gro Follo*

*Forsyningskjeder for bioenergi - nettverk og kritiske faktorer.
R-1/11 Magnar Forbord og Jostein Vik*

*Samhandling i endring: Om makt og marked i skognæringa.
R-1/09 Jostein Vik*

*Det norske familieskogbruket, dets kvinnelige og mannlige skogeiere,
forvaltningsaktivitet — og metaforiske forbindelser. R-6/08 Gro Follo*

*Den nye skogeieren. Hvordan øke hogsten i Trøndelag? R-1/06
Gro Follo, Magnar Forbord, Reidar Almås, Arild Blekesaune og Johan Fredrik Rye.*

Bygdeforskning

Norsk senter for bygdeforskning • Universitetssenteret Dragvoll • N-7491 Trondheim
• Tlf.: 73 59 17 29 • Fax: 73 59 12 75 • www.bygdeforskning.no • post@bygdeforskning.no

ISBN 978-82-991199-3-1

